

Kanttekeninge by die Resultate van 'n Empiriese Onderzoek na die Toepassing van Neuro-linguïstiese Programmering op Kinders in die Suid-Afrikaanse Konteks

Dr. C.M. Vorster & Prof. J. du Plooy

Synopsis

During the early 1970's the Neuro-linguistic Programming (NLP) model was established, initially as a therapeutic method. The main aim of the two founding members of the NLP was to identify the therapeutic methods that were used by outstanding psychologists. Eventually the so-called NLP model was developed and this is used today in many fields such as in psycho-therapy with children, in education, in the business world etc. Although the Neuro-linguistic Programming model has been used overseas as a psycho-therapeutic model, for a number of decades, it is merely alleged that South African psychologists use NLP in therapeutic sessions. In this article it is attempted to throw light, in an empirical way, upon the concept which South African educational psychologists in particular, and South African psychologists in general, have of NLP as a psycho-therapeutic model. Research from the perspective of Christian psycho-education, was conducted to determine the extent that South African psychologists use NLP techniques specifically with children undergoing therapy, which techniques are preferred and why the NLP-model is selected (or not selected). A questionnaire was developed as the

research instrument and it was sent to 566 psychologists who were requested to return it. The results and the implications of the findings are discussed from the point of view of a Christian scientist.

1. Inleiding

Volgens Bertoli (2002: 212) het die Neuro-linguïstiese Programmerings-model (hierna aangedui as die NLP-model) sy ontstaan in die vroeë 1970's te danke gehad aan twee Amerikaners, Richard Bandler en John Grinder. Hierdie twee grondleggers van NLP wou hoofsaaklik patrone identifiseer wat deur deskundiges in terapie aangewend word. Gevolglik het hulle die werkwyses van deskundiges in die psigologie bestudeer en dit gemodelleer. Uiteindelik is die sogenaamde NLP-model saamgestel wat aanvanklik in psigoterapie met beide kinders en volwassenes aangewend is. NLP is dus veronderstel om 'n "sielkundige" werkmodel te wees, wat veral in terapeutiese verband aangewend word om volwassenes en kinders se gedragpatrone, lewensuitkyk, kommunikatiewe vermoëns en so meer sogenaamd te orden. Die toepassingsmoontlikhede van die NLP-model het egter na bewering uitgebrei en dit word vandag, volgens Bester, Nainaar en Roodt (2000: 46) en Blackerby (1996:189), reeds suksesvol op 'n wye verskeidenheid terreine aangewend, waarvan onderwys, berading, sport, geneeskunde, die regte en die sakewêreld enkeles is.

NLP kan bondig gedefinieer word as "n subjektiewe waarneming, bestudering, kodering en modellering van uitnemende menslike gedragpatrone" (vergelyk Steyn, 1994: 27). NLP is die proses waardeur die bewuste en onbewuste subjektiewe ervaring van menslike sisteme gemodelleer word. NLP het vanaf die aanvanklike modelle in twee komplementêre rigtings ontwikkel: Eerstens, as proses om patrone van uitnemendheid in enige veld te ontdek, en tweedens, as die effektiewe wyses van denke en kommunikasie wat deur uitstaande persone aangewend word (O'Conner & Seymour, 1990: 22 - 23).

Sonder om bevooroordeel te wees, moet uit die staanspoor aangedui word dat NLP in Christen-wetenskaplike kringe reeds as 'n omstrede aangeleentheid uitgewys is (vgl. Vorster & Du Plooy, 2005: 236). Hoewel Matzken (1998: 79 - 82) melding maak van die bruikbare elemente in NLP, spreek hy hom byvoorbeeld beslis uit ten opsigte van wesenlike verwerping van NLP op Christelik-wetenskaplike gronde. Veral in sowerre die eksponente van NLP aansluiting begin vind het by die spirituele, die esoteriese tegnieke waarby hipnose en beswymende

geestesvervoering (“trance”-oefeninge) en ’n “transendensie” na die onderbewuste en onbewuste ’n rol speel, raak NLP-tegnieke onaanvaarbaar vir Christen-wetenskaplikes. Daar word nie akkoord gegaan met die apostatiese transendering van die empiriese werklikheid nie. En omdat dit veral ook reeds as terapeutiese program in skole en ander opvoedkundige kringe aandag begin trek het, is dit noodsaaklik om objektief (nie neutraal nie), vanuit Christelik-wetenskaplike blikpunt kennis te neem van die mate van toepassing van hierdie program op kinders in die Suid-Afrikaanse terapeutiese en onderwyskonteks.

2. Probleem- en doelstelling

NLP word wêreldwyd aangewend en daar bestaan NLP-institute regoor die wêreld, ook in Suid-Afrika (Bodenhamer & Hall, 1999: xii). Die NLP-model is ook al in Suid-Afrika vir meer as ’n dekade bekend. Ter stawing van hierdie feit kan as voorbeeld genoem word dat NLP reeds in 1992 in ’n Suid-Afrikaanse advertensie in die *Odyssey* (1992: 41) onder die opskrif “Counselling” met die volgende beskrywing geadverteer is: “Safely and effectively change your life to what you want by changing the programmes of your brain and unconscious”. Hierdie beskrywing laat alreeds iets van ’n esoteriese aard van NLP-werksaamhede deurskemer.

Na aanleiding van ’n literatuurstudie wat as voorafstudie onderneem is, is vasgestel dat enkele nagraadse studies rakende NLP in Suid-Afrika voltooi is (cf. Steyn, 1994; Bester, 1999; Vorster, 2001; Kemp, 2002). Daar is wel (hoewel in ’n beperkte mate) artikels aangaande hierdie onderwerp in Suid-Afrika gepubliseer (vergelyk onder andere Steyn, 1999; Bester *et al.*, 2000; Buchanan, 2002; Vorster & Du Plooy, 2005). Volgens Steyn (1999:119) word NLP in Suid-Afrika deur veral sielkundiges in terapeutiese sessies aangewend en maak privaatonderwysers ook reeds van NLP-tegnieke gebruik. Die spesifieke graad van algemene bekendheid en die mate waarin NLP in terapie deur spesifiek Suid-Afrikaanse sielkundiges op kinders toegepas word, was egter nog tot op hede nie presies duidelik nie. In aansluiting by bogenoemde het Steyn (1995:1,5; 1999:113), na aanleiding van ’n studie wat in Nederland uitgevoer is, bevind dat sielkundiges verskillende NLP-tegnieke in psigoterapie met kinders aanwend en dat onderwysers in sommige skole die NLP-model gebruik. Na beoordeling van NLP-tegnieke, is tot die gevolgtrekking gekom dat sommige daarvan moontlik met positiewe resultate aangewend kan word, terwyl ander NLP-tegnieke op grond van negatiewe antropologiese kenmerke ’n skadelike invloed op die kind kan hê.

Daar bestaan in oorsese lande soos onder meer in Nederland en Australië 'n tendens dat persone wat nie goed in NLP opgelei is nie, poog om hierdie model in psigo-terapie toe te pas. Gevolglik benadeel dit die algemene beskouing van NLP, lei dit uiteraard tot vele misverstande en het dit 'n nadelige uitwerking op kliënte (Hall, 1996:x). In aansluiting hierby moet bepaal word tot watter mate Suid-Afrikaanse sielkundiges wat NLP in hul terapie toepas, NLP-opleiding ondergaan het.

Teen die agtergrond van die uitwysing van die omstredenheid waarin NLP gehul is, moet plaaslike Christelike psigo-opvoedkundige navorsers hierdie model ook verken, verklaar, beskryf en beoordeel. In hierdie artikel val die fokus onder meer, met verwysing na die belangrikste resultate van 'n empiriese studie wat die outeurs hiervan onderneem het, op die mate van bekendheid van NLP onder Suid-Afrikaanse sielkundiges en hoe hoog die aanwendingsfrekwensie daarvan ten opsigte van toepassing op kinders is. Hierdie artikel bied nie ruimte om breedvoerig oor al die fasette en verloop van die empiriese navorsing verslag te doen nie. Daarom word hierin slegs na die mees relevante resultate daarvan verwys.

Vrae wat in hierdie studie geld is: Eerstens, in hoe 'n mate is Suid-Afrikaanse opvoedkundige sielkundiges bekend met NLP as psigo-terapeutiese model? Tweedens, in welke mate wend Suid-Afrikaanse sielkundiges NLP in hul terapie met kinders aan? Voortspruitend uit die probleemstelling is die doel van hierdie navorsing om:

- te bepaal tot watter mate Suid-Afrikaanse opvoedkundige sielkundiges in die besonder, asook sielkundiges in die algemeen, met NLP bekend is;
- vas te stel tot watter mate Suid-Afrikaanse opvoedkundige sielkundiges in die besonder, asook sielkundiges in die algemeen, NLP in hul terapie met kinders aanwend en hoe gereeld NLP-tegnieke in terapie op kinders toegepas word. Daar sal ook bepaal word op watter ouderdomsgroep(e) kinders NLP die meeste toegepas word, asook 'n opname gemaak word van watter NLP-tegnieke verkies word en watter probleme die vinnigste en positiefste met behulp van hierdie NLP-tegnieke opgelos word;
- te ondersoek waarom die NLP-model verkies of nie verkies word nie; en
- te bepaal tot watter mate opleiding in NLP ondergaan is.

3. Navorsingsontwerp

Ten opsigte van die empiriese studie waarvan hierbo melding gemaak is, is vooraf nougeset op voet van geykte wetenskaplike voorvereistes vir die aanpak van 'n empiriese studie, 'n navorsingsontwerp in plek gebring.

3.1 Onderzoekgroep

Hoewel hierdie studie binne die psigo-opvoedkunde uitgevoer word, is besluit om nie net opvoedkundige sielkundiges daarby te betrek nie, maar alle Suid-Afrikaanse sielkundiges. Sodoende kon vasgestel word in hoe 'n mate opvoedkundige sielkundiges in die besonder, maar ook Suid-Afrikaanse sielkundiges in die algemeen, bekend is met NLP en of hulle daarvan in hul terapie met kinders gebruik maak. Die teikengroep (universum) is dus alle geregistreerde sielkundiges in Suid-Afrika in hul onderskeie kategorieë (opvoedkundige, kliniese, voorligting-, bedryf- en navorsingsielkundiges). By die Suid-Afrikaanse Raad vir Gesondheidsberoepe is uitgevind dat daar 4715 geregistreerde sielkundiges in Suid-Afrika is.

Ten aanvang is 'n vooraftoets of loodsstudie, waarvoor 1% uit elke kategorie van die totale teikengroep as respondente deur middel van eenvoudige ewekansige steekproefseleksie gekies is, uitgevoer om te verseker dat die vraelys wel geskik is vir die doel waarvoor dit aangewend sal word (vgl. Strydom, 2004: 211 - 221). Hiervolgens is daar ongeveer 47 respondente by die voorafstudie betrek. Advies en inligting van die respondente ontvang, is vir verdere verbetering van die vraelys aangewend. Strydom en Venter (2004: 200) voer aan dat 'n steekproeftrekking van 10% in die meeste gevalle voldoende is om steekproeffoute te kontroleer. Stoker beveel in Strydom en Venter (2004:201) aan dat 'n steekproeftrekking van 14% (140 respondente) geskik is indien die teikengroep 1000 is, en 4,5% (450 respondente) vir 'n teikengroep van 10 000. Die grootte van die steekproef vir hierdie studie is doelbewus groter gemaak as die getal wat normaalweg vir dié grootte teikengroep aanbeveel word. In dié ondersoek is van eenvoudige ewekansige steekproeftrekking gebruik gemaak, volgens riglyne van Salkind (2000: 87 - 90) en Strydom en Venter (2004: 204 - 205), waardeur 12% uit elke kategorie van die totale teikengroep as respondente vir die hoofondersoek geselekteer is. Daar is landswyd 566 vraelyste per pos uitgestuur.

3.2 Navorsingsinstrument

In die kwantitatiewe ondersoek is gebruik gemaak van 'n self-gestruktureerde vraelys wat nie lukraak nie, maar volgens korrekte, getoetste

wetenskaplike prosedures, soos aanbeveel deur Delpont (2004:175 - 180) en Salkind (2000:137 - 140), opgestel is. Die meeste vrae was van die formeel gestruktureerde tipe, met by elk 'n opsie om uit te brei onder die hofie “ander”. Indien 'n respondent “ander” sou merk en uitgebrei het op die antwoord, sou die navorser hierdie opsie (indien dit nie nou aansluit by 'n gegewe moontlikheid nie) by die gegewe moontlikhede insluit. Die vraelys wat in hierdie studie gebruik is, is gebaseer op inligting aangaande NLP wat deur die navorser uit die voorafgaande literatuurondersoek geïdentifiseer is.

3.3 Verwerkingstrategie en ontleding van data

Die navorsers het 168 voltooide vraelyste (wat 'n respons van 29,68% verteenwoordig) sowel as 30 onvoltooide vraelyste (5,3%) (hoofsaaklik waar respondente verhuis of afgetree het) terugontvang. Na die insameling van die data het die navorsers eers al die voltooide vraelyste gekontroleer ten einde na volledigheid en korrektheid om te sien. Die ontleding van ingesamelde data (terugontvangde vraelyste) is met behulp van die rekenaarsentrum van die Universiteit van die Vrystaat gedoen en ook die Departement Wiskundige Statistiek is betrek. Daarna is 'n wetenskaplike verwerkingstrategie met behulp van die “Statistical Package for the Social Sciences” (SPSS-programmatuurpakket) in plek gebring en die data-verwerking is gedoen. Frekwensietabelle het hieruit gevolg, asook kruistabelle en chi-kwadraatberekeninge, wat alles 'n rol gespeel het om by besondere bevindings rakende die plek wat NLP in Suid-Afrika beklee, uit te kom. Die volgende aspekte verdien verdere toeligting:

Frekwensietabelle (waardeur die verkreë data opgesom is): Dane (1990: 197) definieer 'n frekwensietabel as “a tabulation of the number of times a given observation is made; in single-field analyses, it is a tabulation of the number of times a given code is detected in the data file”. In ooreenstemming met De Vos, Fouché en Venter (2004: 226) word in dié studie van eenvoudige frekwensieverspreiding gebruik gemaak.

Kruistabelle (as eerste stap om verbande te ontdek en te verklaar): Graziano en Raulin (2000: 420) definieer kruistabellering soos volg: “The procedure for organising frequency data that displays the relationship between two or more nominal variables. A cross-tabulation table contains individual cells, with the number in each cell representing the frequency of participants who show that particular combination of characteristics”. In hierdie studie is geïdentifiseerde onafhanklike veranderlikes met spesifieke afhanklike veranderlikes gekruistabelleer.

Chi-kwadraatberekeninge: Dane (1990: 238) verklaar dat “chi-square procedures can be used to determine whether a relationship exists between

two or more categorical variables, or whether the categories obtained from one sample of individuals are similar to the categories obtained from another sample. Chi-square analyses are frequency analyses – they involve comparing the frequencies of various categories”. Die chi-kwadraat is egter op sigself geen maatstaf om ’n verband tussen tellings te bepaal nie. Daar moet eers ’n nulhipotese gestel word. Die nulhipotese is ’n statistiese posisie wat aandui dat daar geen verband tussen twee groepe tellings bestaan nie en dat die steekproefvariëansie die waargenome verband kan meebring. Huysamen (1988: 65) stel dat indien die nulhipotese verwerp word, word gesê dat die steekproefresultaat statisties beduidend is, of dat statistiese beduidendheid verkry is. Ten einde te bepaal of die nulhipotese verwerp word, al dan nie, moet die toepaslike beslissingsreël vir die gekose statistiek toegepas word. Die beslissingsreël wat in hierdie studie geld, is dat indien $p < 0,05$ is, bestaan daar ’n beduidende verband tussen die betrokke veranderlikes (op die 95%-betroubaarheidspeil). Wanneer $p < 0,01$ is, dui dit op ’n hoogs beduidende verband tussen die betrokke veranderlikes (op die 99%-betroubaarheidspeil). Die beslissing word dus gemaak dat die nulhipotese in bogenoemde gevalle verwerp word. Indien die teenoorgestelde geld, word die nulhipotese aanvaar, wat beteken dat daar geen statistiese verbande tussen die betrokke veranderlikes bestaan nie (De Vos *et al.*, 2004:244 - 245). Die p-waarde (waarskynlikheidswaarde) is telkens deur die rekenaar vrygestel en dus hoef die navorsers nie die chi-kwadrat (X^2) volgens die grade van vryheid van ’n gestandaardiseerde tabel af te bereken nie. In hierdie studie is die chi-kwadratgewens telkens aan die hand van die volgende voorbeeld gedoen, soos in Vorster (2001:83 - 84) uiteengesit: $X^2(6) = 20,7$; $p < 0,05$. Hiervolgens lewer die chi-kwadratberekening, met 6 grade van vryheid, ’n waarde van 20,7. Die berekende p-waarde is daarvolgens kleiner as 0,05 en die nulhipotese kan dus verwerp word.

4. Bevindings

Daar sal vervolgens gepoog word om, na aanleiding van die empiriese studie aangaande die algemene bekendheid en toepassing van NLP as psigoterapeutiese model in Suid-Afrika, verslag vanuit ’n Christelike psigo-opvoedkundige perspektief te doen oor die bevindings van hierdie ondersoek. Na aanleiding van die doelstellings van hierdie studie sal daar op enkele frekwensietabelle en ’n seleksie van verbande tussen sekere geïdentifiseerde onafhanklike veranderlikes met sekere afhanklike veranderlikes gekonsentreer word. Enkele van die resultate word vervolgens in detail weergegee. In hierdie studie word onderskeidelik van

beskrywende statistiek (om navorsingsresultate te kondenseer, op te som en tot enkele syfers te vereenvoudig) sowel as inferensiële statistiek (om tot sekere gevolgtrekkings te kom) gebruik gemaak:

4.1 Beskrywende statistiek

Eerstens kan die biografiese data na aanleiding van die voltooide vraelyste soos volg opgesom word:

Tabel 1: Frekwensie-ontleding van biografiese data van respondente (N = 168):

(1) Geslag	Frekwensie	Persentasie
Manlik	64	38,1
Vroulik	104	61,9
Totaal	168	100
(2) Ouderdom	Frekwensie	Persentasie
20 - 30 jaar	25	14,9
31 - 40 jaar	48	28,6
41 - 50 jaar	53	31,5
51 - 60 jaar	32	19,0
60 jaar +	10	6,0
Totaal	168	100
(3) Huistaal	Frekwensie	Persentasie
Afrikaans	92	54,8
Engels	66	39,3
Ander	1	0,6
Xhosa	2	1,2
Tswana	1	0,6
Zoeloe	4	2,3
Suid-Sotho	2	1,2
Totaal	168	100
(4) Streek	Frekwensie	Persentasie
Gauteng	75	44,6
Noordelike Provinsie	3	1,8
Mpumalanga	10	6,0
Kwa-Zulu Natal	20	11,9
Oos-Kaap	7	4,2
Wes-Kaap	33	19,6
Noord-Kaap	3	1,8
Noordwestelike Provinsie	5	3,0
Vrystaat	12	7,1
Totaal	168	100

(5) Aantal jare psigoterapeutiese ondervinding	Frekwensie	Persentasie
geen	12	7,1
1 - 3 jaar	32	19,1
4 - 8 jaar	41	24,4
9 - 13 jaar	37	22,0
14 - 18 jaar	20	11,9
19 - 23 jaar	11	6,5
24 - 28 jaar	7	4,2
29 - 33 jaar	3	1,8
34 jaar +	3	1,8
Geen respons	2	1,2
Totaal	168	100

(6) Kategorie	Frekwensie	Persentasie
Opvoedkundige sielkundige	46	27,4
Kliniese sielkundige	54	32,1
Voorligtingsielkundige	40	23,8
Bedryfsielkundige	20	11,9
Navorsingsielkundige	7	4,2
Geen respons	1	0,6
Totaal	168	100

In Tabel 1 blyk dit dat ongeveer 38,1% van die respondente manlik was, terwyl 61,9% vroulik was. Daar was 14,9% van die repondente wat in die jongste ouderdomsgroep (20 tot 30 jaar) val en 6,0% wat in die oudste ouderdomsgroep (60+ jaar) val. Wat die huistaal van respondente betref, was die verteenwoordiging: Afrikaans 54,8%; Engels 39,3%; Xhosa 1,2%; Tswana 0,6%; Zoeloe 2,3%; Suid-Sotho 1,2% en 0,6% van die respondente praat 'n ander taal wat nie op die vraelys gespesifiseer is nie. Dit blyk duidelik dat die meeste respondente se moedertaal Afrikaans is. Wat die streek betref waar respondente woon, was die meeste respondente van Gauteng (44,6%) afkomstig en die minste van onderskeidelik die Noordelike Provinsie (1,8%) en die Noord-Kaap (1,8%). Verder het die meeste respondente (24,4%), 4 tot 8 jaar psigoterapeutiese ondervinding, terwyl die minste respondente (1,8%) onderskeidelik 29 tot 33 en 34+ jaar ondervinding het. Wat die kategorie betref waarin respondente geregistreer is, was die indeling soos volg: opvoedkundige sielkundiges 27,4%; kliniese sielkundiges 32,1%; voorligtingsielkundiges 23,8%; bedryfsielkundiges 11,9%; navorsingsielkundiges 4,2% en een respondent het geen respons getoon nie (0,6%).

Tabel 2: Frekwensie-ontleding van die algemene bekendheid van Suid-Afrikaanse sielkundiges met NLP as psigoterapeutiese model:

Bekendheid met NLP	Frekwensie	Persentasie (%)	Geldige %
1. Ek is bekend met NLP, weet presies wat dit behels en pas dit in my terapie toe	14	8,3	8,4
2. Ek is bekend met NLP en weet presies wat dit behels, maar maak nie daarvan in my terapie gebruik nie	20	11,9	12,0
3. Ek het bloot nog net gehoor van NLP, maar weet nie werklik wat dit behels nie	111	66,1	66,4
4. Ek het nog nooit van NLP gehoor nie en is heeltemal onbekend daarmee	22	13,1	13,2
5. Geen respons	1	0,6	
Totaal	168	100,0	100,0

Uit Tabel 2 hierbo blyk dit dat die meeste respondente bloot nog net gehoor het van NLP (66,1%), maar nie weet wat dit presies behels nie. Daar is 20,2% (8,3% + 11,9%) van die respondente wat presies weet wat NLP behels, waarvan net 8,3% NLP in hul terapie gebruik, terwyl 11,9% van dié wat goed bekend is met NLP dit nie in hul terapie gebruik nie. Daar is ook 13,1% van die respondente wat nog nooit van die NLP-model gehoor het nie en dus heeltemal onbekend is daarmee. Vanuit 'n Christelike perspektief is dit in 'n sekere sin verblydend dat slegs 8,3% (14 uit die 168) van die respondente wat bekend is met die NLP-model hierdie model in hulle terapie toepas. Die feit dat NLP-tegnieke egter enigsins in Suid-Afrika aangewend word, is vir die Christen-psigopvoedkundige genoegsame rede tot kommer. As rede kan aangevoer

word dat NLP verkeerde, onbybelse voorveronderstellings as grondslag het, veral omdat die voorstanders daarvan sterk aanklank vind by die Christen-vreemde magiese, spirituele, *New Age*-georiënteerde, gnostiese, behavioristiese en ander humanisties gedrewe neigings en ideologieë (Matzken, 1996: 20; Vorster, 2001:103).

Die feit dat slegs 'n klein persentasie van die totale aantal respondente die laaste afdeling van die vraelys (hierdie afdeling moes slegs deur respondente voltooi word indien hulle wel bekend is met NLP) voltooi het, dui daarop dat die meerderheid respondente nie 'n deeglike kennis aangaande NLP besit nie.

Tabel 3: Frekwensie-ontleding van die NLP-tegnieke en -vaardighede wat oor die algemeen die meeste in terapie met kinders vereis (aangewend) word:

NLP-tegnieke en vaardighede	Telling	Persentasie (%) van reaksie	Persentasie van gevalle
1. Ankering	6	9,5	42,9
2. Pasaangewing en leiding	7	11,1	50,0
3. Herkadering	7	11,1	50,0
4. Modellering	8	12,7	57,2
5. Uitlokking-strategieë deur predikate	1	1,6	7,1
6. Uitlokking-strategieë deur toegangsaanduidings	2	3,2	14,3
7. Oogbewegings en ander nie-verbale aanduidings	5	7,9	34,7
8. Weerspieëling	6	9,5	42,9
9. Verandering van persoonlike geskiedenis	4	6,3	29,6
10. Visueel-kinestetiese dissosiasie	1	1,6	7,1
11. Lewens- of tydlynterapie	3	4,8	21,4

12. Die Swish- patroon	3	4,8	21,4
13. Die gebruik- making van metafore	10	15,9	71,4
Totaal	63	100,0	450,0

Die meeste respondente wat die vraag voltooi het van watter NLP-tegnieke en -vaardighede hulle in hul terapie met kinders gebruik, maak van meer as een NLP-tegniek en -vaardigheid gebruik, vandaar die verskil tussen die persentasie van reaksie en die persentasie van gevalle (Tabel 3). Uit Tabel 3 kan afgelei word dat die respondente wat hierdie vraag beantwoord het, meestal van die volgende NLP-tegnieke en -vaardighede in hul terapie met kinders gebruik maak: metafore (15,9%), modellering (12,7%) en ook van pasaanwysing en leiding, sowel as herkadering (beide 11,1%). Die toepassing van die meeste van hierdie tegnieke impliseer dat persone (dus ook kinders) in 'n hipnotiese toestand gelei word. In Christelik-wetenskaplike kringe word die toepassing van hipnose op kinders (sowel as volwassenes) verwerp. Tydens hipnose word die onbewuste van die mens betrek en word die kognitiewe funksie om krities te analiseer, geblokkeer (Steyn, 1999: 121). Hierdeur stel kinders hulself onbewustelik oop en is meer ontvanklik vir suggestie van ander deur die uitskakeling van hulle eie bewussyn. Dit kom op deterministiese manipulerings neer. In die lig van Christelik-reformatories-gefundeerde antropologie moet die mens se kognitiewe funksie altyd bewustelik funksioneer. NLP-esoteriese tegnieke (veral pragmatiese tegnieke), waarvan "herkadering" een voorbeeld is, blyk volgens Steyn (1999: 122) 'n geestelike wanbalans in die persoonlikheid van die kind en 'n gepaardgaande versteurde persoonlikheid tot gevolg te hê.

Tabel 4: Frekwensie-ontleding van hoe gereeld NLP in terapie met kinders gebruik word:

Aanwending van NLP	Frekwensie	Persentasie (%)	Geldige %
1. Gereeld (2 - 3 keer per week)	5	3.0	38.5
2. Selde (minder as 2 keer per maand)	8	4.8	61.5
3. Geen respons	155	02,2	
Totaal	168	100,0	100,0

Uit Tabel 4 blyk dit dat slegs 3,0% van die respondente wat terugvoer aangaande hierdie kwessie gegee het, gereeld (2 tot 3 keer per week) van NLP in hul terapie met kinders gebruik maak, terwyl 4,8% selde (minder as 2 keer per maand) NLP in hul terapie met kinders aanwend. Die feit dat 92,2% van die respondente verkies het om nie hierdie vraag te beantwoord nie, dui op die feit dat respondente nog nie tot 'n groot mate van NLP in hul terapie met kinders gebruik maak nie. Vir die Christen-psigopvoedkundige is dit baie positief dat Suid-Afrikaanse sielkundiges oor die algemeen nie baie van NLP-tegnieke gebruik maak nie. Die skadelike gevolge van die toepassing van hierdie tegnieke moet aan sielkundiges uitgewys word. Sielkundiges word aanbeveel om die NLP-model eers deeglik vanuit 'n Christelike perspektief te beoordeel.

Tabel 5: Frekwensie-ontleding van die ouderdomme van kinders op wie sielkundiges NLP-tegnieke die meeste toepas:

Ouderdom	Frekwensie	Persentasie (%)	Geldige %
1. 6 – 9 jaar	2	1,2	16,7
2. 10 – 15 jaar	6	3,6	50,0
3. 16 jaar en ouer	4	2,4	33,3
4. Geen respons	156	92,8	
Totaal	168	100,0	100,0

Volgens Tabel 5 pas 1,2% van die respondente NLP-tegnieke in terapie toe op kinders tussen 6 tot 9 jaar, 3,6% op kinders in die ouderdomsgroep 10 tot 15 jaar, en 2,4% op kinders van 16 jaar en ouer. In hierdie geval het 92,8% van die respondente geen reaksie getoon nie. Alhoewel dit slegs tot 'n baie klein mate is, word NLP reeds deur Suid-Afrikaanse sielkundiges op kinders toegepas.

Tabel 6: Frekwensie-ontleding van die probleme wat na bewering die vinnigste en positiefste by kinders in terapie deur die gebruikmaking van NLP-tegnieke opgelos word:

Probleme by kinders	Telling	Persentasie (%)	Persentasie van gevalle
1. Fobies en vrese	7	25,9	50,0
2. Spanning	8	29,7	57,2
3. Kinderdepressie	3	11,1	21,4
4. Traumaverwerking	9	33,3	64,3
Totaal	27	100,0	192,9

Volgens Tabel 6 het respondente aangetoon dat hulle traumaverwerking by kinders die vinnigste en positiefste deur middel van die toepassing van NLP-tegnieke oplos (33,3%), daarna spanning (29,7%), fobies en vrese (25,9%) en laastens kinderdepressie (11,1%). Die meeste respondente wat hierdie vraag voltooi het, het meer as een van die probleme wat positief deur NLP opgelos kan word, ingevul (vandaar die verskil tussen die persentasie van reaksie en die persentasie van gevalle). Vanuit 'n Christelike psigo-opvoedkundige perspektief bevraagteken die navorsers die positiewe oplossing van probleme deur middel van NLP-tegnieke. Na aanleiding van 'n literatuurstudie is bevind dat NLP in die meerderheid gevalle sogenaamde “kitsoplossings” bied en dat onrealistiese optimisme oor die mens se vermoëns aan die orde van die dag is. Die indruk word geskep dat alle probleme binne 'n relatief kort tyd volkome opgelos kan word wat inderdaad 'n misleidende persepsie is (Taljaard, 1992:114; Vorster & Du Plooy, 2005: 257). As voorbeeld kan genoem word dat NLP-voorstanders aanvoer dat elke mens reeds die nodige innerlike hulpbronne (soos herinneringe, gedagtes, gevoelens en gedrag) besit om *enige* verlangde doelwitte te bereik, *enige* situasie te hanteer en *enige* verlangde verandering te bewerkstellig. Met behulp van NLP kan mense gelei word om bewus te word van hulle innerlike bronne en hoe om dit te organiseer (cf. Derks & Hollander, 2000:125). Hierdie optimisme behoort skepties deur die Christen-wetenskaplike hanteer te word, omdat geglo word dat elke mens benewens sy/haar prestasie-areas en bekwaamhede ook sekere beperkinge het.

Tabel 7: Frekwensie-ontleding van waarom die NLP-model in terapie verkies word:

Positiewe elemente van NLP	Telling	Persentasie (%) van reaksie	Persentasie van gevalle
1. Deur middel van die toepassing van NLP-tegnieke kan kliënte vinniger herstel as met meer tradisionele psigoterapeutiese tegnieke	7	17,5	20,6
2. Hierdie model konsentreer op die behandeling van die mens in totaliteit	7	17,5	20,6

3. Die NLP-model gaan van die vooronderstelling uit dat positiewe verandering kan plaasvind sonder om by die oorsake van die probleem stil te staan, maar om eerder te fokus op die identifikasie van wat die kliënt wil hê en om te help om hulpbronne te identifiseer (wat hy/sy reeds besit) asook maniere om sy/haar doelwitte te bereik	13	32,5	38,2
4. NLP vooronderstel buigsamheid as deel van die model self	12	30,0	35,3
5. NLP-tegnieke kan maklik met ander psigo-terapeutiese tegnieke geïntegreer word	1	2,5	2,9
Totaal	40	100,0	117,6

Uit Tabel 7 blyk dit dat die meeste respondente die NLP-model verkies vanweë die feit dat daar eerder gefokus word op die identifisering van wat die kliënt wil hê as om by die oorsake van die probleem stil te staan, asook om te help om hulpbronne vir die kliënt te identifiseer (32,5%). Tweedens voel respondente dat dit positief is dat die NLP-model baie buigsamheid veronderstel (30,0%) en derdens word gevoel dat dit positief is dat die NLP-model op die mens in totaliteit fokus (17,5%). 'n Verdere groep voel dat die toepassing van NLP-tegnieke daartoe lei dat kliënte vinniger herstel as met meer tradisionele metodes (17,5%). Laastens het een respondent gevoel dat NLP-tegnieke maklik met ander psigoterapeutiese tegnieke geïntegreer kan word (2,5%). Hierdie response dui op die feit dat baie respondente nie oor werklik in-diepte kennis van die NLP-model en die beginsels waarop dit gegrond is, beskik nie.

Tabel 8: Frekwensie-ontleding van waarom die NLP-model nie in terapie met kinders verkies word nie:

Negatiewe elemente van NLP	Telling	Persentasie (%) van reaksie	Persentasie van gevalle
1. NLP-tegnieke is nie geskik vir toepassing op kinders nie, aangesien dit by kinders tot versteurde persoonlikhede kan aanleiding gee	2	7,7	7,7
2. Die NLP-model bevat baie kontradiksies en die geldigheid van sommige komponente van die NLP-model word ernstig bevraagteken	1	3,8	3,8
3. Sekere NLP-tegnieke bevat skadelike elemente wat kinders negatief kan beïnvloed	1	3,8	3,8
4. Tradisionele terapeutiese tegnieke is meer geskik om op kinders toe te pas as NLP-tegnieke	9	34,7	34,7
5. Nog nie vaardig genoeg om NLP op kinders toe te pas nie	13	50,0	50,0
Totaal	26	100,0	100,0

Uit Tabel 8 blyk dit dat 50% van die respondente wat hierdie vraag voltooi het nie die NLP-model verkies nie, omdat hulle oordeel dat hulle nog nie vaardig genoeg is om dit op kinders toe te pas nie. 'n Verdere 34,7% voel dat tradisionele terapeutiese tegnieke meer geskik is om op kinders toe te

pas as NLP-tegnieke, terwyl 7,7% van die respondente oordeel dat NLP-tegnieke bloot net nie geskik is vir toepassing op kinders nie, aangesien dit tot versteurde persoonlikhede by kinders kan aanleiding gee. Een respondent het geoordeel dat die NLP-model baie kontradiksies bevat en dat die geldigheid van sommige NLP-komponente ernstig bevraagteken word (3,8%). 'n Ander respondent het geoordeel dat NLP-tegnieke skadelike elemente bevat wat kinders negatief kan beïnvloed (3,8%). Hoewel min respondente hierdie vraag voltooi het, kan oor die algemeen tog tot die gevolgtrekking gekom word dat Suid-Afrikaanse sielkundiges die geldigheid van die NLP-model bevraagteken en sommige verwerp selfs prouit die gebruik daarvan weens die skadelike invloed wat dit tot gevolg kan hê.

4.2 Inferensiële (afleidende) statistiek

In hierdie onderafdeling word die geïdentifiseerde onafhanklike veranderlikes met geïdentifiseerde afhanklike veranderlikes gekruistabelleer. Die chi-kwadraat (X^2) word dan bereken. Hierna volg 'n uiteensetting van bogenoemde en die tabelle word telkens bespreek, ten einde gevolgtrekkings en/of afleidings te maak oor die verband (indien enige) wat tussen die veranderlikes bestaan.

Aangesien die mate van bekendheid van sielkundiges met NLP in Tabel 2 in duidelike besonderhede uiteengesit is, is daar in hierdie verband bloot in Tabel 9 onderskei tussen “bekend” en “onbekend” wanneer die verband tussen die bekendheid met NLP en die kategorie waarin sielkundiges geregistreer is, ondersoek word.

Tabel 9: Die verband tussen die kategorie waarin respondente as sielkundiges geregistreer is en die algemene bekendheid met NLP:

Kategorie	Bekendheid met NLP		Totaal
	Bekend	Onbekend	
	(het moontlik al gehoor van NLP, maar weet nie werklik wat dit behels nie)		
1. Opvoedkundige sielkundige	9 (19,6)	37 (80,4)	46 (27,5)
2. Kliniese sielkundige	14 (25,9)	40 (74,1)	54 (32,3)
3. Voorligting-, Bedryf- en Navorsingsielkundiges	11 (16,4)	56 (83,6)	67 (40,2)
Totaal	34 (20,4)	133 (79,6)	167 (100,0)

Rapportering: $X^2(2) = 1,69$; $P > 0,05$. Op grond van die verkreeë gegewens blyk dit asof daar geen statistiese verband tussen die twee genoemde veranderlikes (die kategorie waarin sielkundiges geregistreer is en die algemene bekendheid met NLP) is nie en die nulhipotese word derhalwe aanvaar. Uit Tabel 9 blyk dit duidelik dat die meerderheid respondente (79,6%) oor die algemeen onbekend is met NLP. Alhoewel hulle moontlik al van NLP gehoor het, weet hulle nie werklik wat dit behels nie. Van die opvoedkundige sielkundiges is 19,6% bekend met NLP, terwyl 80,4% onbekend is daarmee. In elke ander kategorie is dit ook die geval dat meer respondente onbekend met NLP is as bekend.

Tabel 10 is opgestel om vas te stel in hoe 'n mate Suid-Afrikaanse sielkundiges NLP in hul terapie met kinders toepas, asook of daar 'n verband is tussen die kategorie waarin sielkundiges geregistreer is en die toepassing van NLP op kinders:

Tabel 10: Die verband tussen die kategorie waarin respondente as sielkundiges geregistreer is en die toepassing van NLP in terapie met kinders:

Kategorie	Toepassing van NLP in terapie met kinders		
	Ja	Nee	Totaal
1. Opvoedkundige sielkundige	2 (11,8)	15 (88,2)	17 (38,6)
2. Kliniese sielkundige	5 (38,5)	8 (61,5)	13 (29,6)
3. Voorligting-, Bedryf- en Navorsingsielkundiges	6 (42,9)	8 (57,1)	14 (31,8)
Totaal	13 (29,5)	31 (70,5)	44 (100,0)

Rapportering: $X^2(2) = 4,27$; $P > 0,05$. Op grond hiervan word die nulhipotese aanvaar en tot die slotsom gekom dat daar geen statistiese verband tussen die kategorie waarin sielkundiges geregistreer is en of hulle NLP in hul terapie op kinders toepas, bestaan nie. Volgens Tabel 10 het slegs 44 van die totale aantal respondente (168) die vraag beantwoord of hulle NLP in hul terapie met kinders aanwend, al dan nie, dit wil sê 124 sielkundiges het verkies om dit glad nie in te vul nie. Uit hierdie tabel blyk dit duidelik dat slegs 11,8% van die opvoedkundige sielkundiges (van dié respondente wat op hierdie vraag gereageer het) NLP in hulle terapie met kinders gebruik, terwyl 88,2% dit nie doen nie. Van die kliniese sielkundiges pas 38,5% NLP in hul terapie met kinders toe en 42,9% van die voorligtings-, bedryf- en navorsingsielkundiges. Oor die algemeen maak die meerderheid respondente dus nie van NLP-tegnieke in hul terapie met kinders gebruik nie (70,5%). Ook hierdie resultaat is

vanuit 'n Christelike psigo-opvoedkundige perspektief enersyds baie positief, aangesien dit blyk asof NLP-tegnieke baie min deur sielkundiges in Suid-Afrika op kinders toegepas word. Andersyds word NLP tog, hoewel tot 'n mindere mate, op kinders toegepas.

Tabel 11: Die verband tussen die kategorie waarin respondente as sielkundiges geregistreer is en of hulle NLP-opleiding ondergaan het:

Kategorie	NLP-opleiding		
	Ja	Nee	Totaal
1. Opvoedkundige sielkundige	5 (26,3)	14 (73,7)	19 (32,8)
2. Kliniese sielkundige	8 (42,1)	11 (57,9)	19 (32,8)
3. Voorligting-, Bedryf- en Navorsingsielkundiges	6 (30,0)	14 (70,0)	20 (34,4)
Totaal	19 (32,8)	39 (67,2)	58 (100,0)

Rapportering: $X^2(2) = 1,19$; $P > 0,05$. Op grond hiervan word die nulhipotese aanvaar en tot die slotsom gekom dat daar geen statistiese verband tussen die kategorie waarin sielkundiges geregistreer is en of hulle NLP-opleiding ondergaan het, bestaan nie. Na aanleiding van Tabel 11 kan afgelei word dat slegs 58 van die totale aantal respondente aangedui het of hulle NLP-opleiding ondergaan het, al dan nie. Van hierdie respondente het 32,8% opleiding in NLP ontvang, terwyl 67,2% geen NLP-opleiding ondergaan het nie. Elke Christen-sielkundige wat NLP krities wil ontleed, sal 'n deeglike studie hiervan moet maak voordat enige uitsprake in hierdie verband gelewer kan word.

Tabel 12: Die verband tussen die kategorie waarin respondente as sielkundiges geregistreer is en die hoogste NLP-kwalifikasie wat verwerf is:

Kategorie	Hoogste NLP-kwalifikasie		
	Vlak 1 - Praktisyn	Vlak 2 - Meesterpraktisyn	Totaal
1. Opvoedkundige sielkundige	3 (26,3)	0 (0,0)	3 (15,8)
2. Kliniese sielkundige	4 (50,0)	4 (50,0)	8 (42,1)
3. Voorligting-, Bedryf- en Navorsingsielkundiges	5 (62,5)	3 (37,5)	8 (42,1)
Totaal	12 (63,2)	7 (36,8)	19 (100,0)

Rapportering: $X^2(2) = 2,35$; $P > 0,05$. Op grond hiervan word die nulhipotese aanvaar en tot die slotsom gekom dat daar geen statistiese verband tussen die kategorie waarin sielkundiges geregistreer is en die hoogste NLP-kwalifikasie wat verwerf is, bestaan nie. Soos blyk uit Tabel 12 het slegs 19 respondente hierdie vraag voltooi. In hierdie geval is 63,2% van dié respondente opgelei as NLP-praktisyns (vlak 1) en 36,8% as NLP-meesterpraktisyns (vlak 2). Dit kan dus afgelei word dat 26,3% van die opvoedkundige sielkundiges praktisyns is en dat daar geen meesterpraktisyns is nie. Die helfte van die kliniese sielkundiges wat die vraag voltooi het, is praktisyns en die ander helfte meesterpraktisyns. Van die voorligtings-, bedryf- en navorsingsielkundiges wat NLP-opleiding ondergaan het, is 62,5% praktisyns en 37,5% meesterpraktisyns. Die meerderheid respondente wat hierdie vraag beantwoord het, het hulle dus net tot op die eerste vlak (naamlik as NLP-praktisyns) bekwaam. Blote onkunde in verband met hierdie model kan moontlik as een rede aangevoer word vir bogenoemde resultate. Dit blyk ook asof sielkundiges oor die algemeen nie baie gretig is om hulle in die hiërargie van die NLP-leer te vestig nie. Die rede hiervoor mag wees dat Christen-sielkundiges moontlik besef dat die NLP-model op onbybelse voorveronderstellings gebaseer is en humanistiese idees betrek.

Tabel 13: Die verband tussen die persentasie NLP-opgeleide terapeute en die toepassing van NLP op kinders:

NLP-opleiding	Toepassing van NLP in terapie met kinders		
	Ja	Nee	Totaal
1. Ja	10 (55,6)	8 (44,4)	18 (41,9)
2. Nee	3 (12,0)	22 (88,0)	25 (58,1)
Totaal	13 (30,2)	30 (69,8)	43 (100,0)

Rapportering: $X^2(1) = 9,41$; $P < 0,01$. Op grond van die verkreeë gegewens kan die uitspraak gemaak word dat daar 'n statisties hoogs beduidende verband (op die 99%-betroubaarheidspeil) tussen die twee veranderlikes bestaan, met ander woorde die kans is kleiner as 1 uit 100 dat die nulhipotese waar is. Die nulhipotese word vervolgens verwerp. Uit Tabel 13 kan afgelei word dat 55,6% van die respondente wat aangedui het dat hulle NLP in hul terapie met kinders gebruik, wel opleiding ondergaan het. Daar is egter 'n persentasie (12,1%) van die respondente wat wel NLP-tegnieke op kinders toepas, maar nie opleiding in NLP ontvang het nie. Daar moet ook gelet word op die feit dat 44,4% van die respondente wel opleiding ontvang het, maar nie NLP in hul terapie met kinders aanwend

nie. Voorts is daar 88,0% van die respondente wat nie NLP in terapie met kinders aanwend nie en ook nie NLP-opleiding ondergaan het nie.

Daar bestaan, soos onder andere afgelei kon word uit die vraelys, kontroversie onder Suid-Afrikaanse sielkundiges rakende NLP en die toepassing daarvan. Die een groep respondente hou voor dat NLP baie opsies bied, maar dat dit nog nie genoegsaam in Suid-Afrika ontgin en gebruik word nie. Hierteenoor is 'n ander groep van mening dat NLP op heidense en okkultiese praktyke gebaseer is en hulle verwerp dus die toepassing daarvan. Daar bestaan ook 'n groot groep wat verklaar dat hulle te min van NLP weet om hulle mening daarvoor te kan uitspreek en dat hulle 'n behoefte aan meer wetenskaplike navorsing in hierdie verband het.

5. Bespreking van bevindings, gevolgtrekkings en aanbevelings

Uit die navorsingsresultate blyk dat die meeste Suid-Afrikaanse sielkundiges nog relatief onbekend is met NLP as psigoterapeutiese model. In elke kategorie van sielkundiges is daar meer respondente wat onbekend is met NLP as dié wat bekend is daarmee. Daar is 20,2% van die totale aantal respondente wat wel oor 'n deeglike kennis aangaande NLP beskik, terwyl net 8,3% NLP-tegnieke in hul terapie gebruik (vergeelyk Tabel 2). Verder is in hierdie studie bevind dat daar in werklikheid 'n baie klein persentasie van die respondente is wat NLP-tegnieke in hul terapie met spesifiek kinders gebruik. Van die respondente het volgens Tabel 8 aangedui dat hulle onder andere nie verkies om NLP-tegnieke in hul terapie met kinders te gebruik nie, as gevolg van die moontlikheid dat die toepassing van NLP-tegnieke kinders negatief kan beïnvloed en tot verstourings in die persoonlikheid kan aanleiding gee. Vir die Christelik-psigo-opvoedkundige is hierdie moontlikheid geensins uitgesluit nie, aangesien daar by die meerderheid NLP-tegnieke van hipnose gebruik gemaak word. Hierdeur word kinders se onbewuste betrek en is hulle meer ontvanklik vir beïnvloeding van skadelike invloede (soos okkultisme), aangesien hulle bewussyn uitgeskakel word deur hipnose. Daar is ook 'n klein persentasie van die respondente wat volgens Tabel 13 – hoewel hulle nie NLP-opleiding ondergaan het nie – NLP-tegnieke op kinders in terapie toepas. Daar kan met kommer vanuit 'n Christelike perspektief gevra word wat die uitwerking van hierdie moontlike onkunde op kinders in terapie is.

Die feit dat min respondente die afdeling voltooi het wat slegs deur persone ingevul moes word wat wel bekend is met die NLP-model, bevestig net die feit dat Suid-Afrikaanse opvoedkundige sielkundiges in

die besonder, maar ook sielkundiges in die algemeen nog 'n gebrekkige kennis van NLP het. Een van die redes vir die gebrekkige kennis van NLP kan beslis in die feit gesoek word dat baie min respondente NLP-opleiding ondergaan het. Sielkundiges behoort egter kennis te dra van alternatiewe psigoterapeutiese modelle en tegnieke, soos in hierdie geval die NLP-model. As rede kan aangevoer word dat mense slegs hulle mening oor iets waarmee hulle bekend is, kan vorm en hulle gevolglik daarvoor kan uitspreek. Hierdie blyk egter nie die geval te wees met die meerderheid van die respondente oor hulle persepsie rakende die NLP-model waarmee hulle in die vraelys gekonfronteer is nie. Aangesien daar aangeneem kan word dat respondente wat onbekend met NLP is, nie in hul opleiding as sielkundiges bekendgestel is aan hierdie model nie, kan die vraag gevra word waarom Suid-Afrikaanse opleidingsinstansies (universiteite) nie ook in die opleiding van sielkundiges die (soms negatiewe) uitwerking van die toepassing van alternatiewe psigoterapeutiese modelle en tegnieke uitwys nie.

Einspruch en Forman (1985:594) beweer dat NLP 'n komplekse model is wat slegs deur middel van uitgebreide opleiding behoorlik begryp sou kon word. Hulle voer ook aan dat persone nie bloot net 'n NLP-werkswinkel kan bywoon of 'n boek oor NLP kan lees en dan kan aanneem dat hulle goed bekend met NLP is en NLP effektief in terapie sal kan toepas nie. Dit blyk egter die geval onder Suid-Afrikaanse sielkundiges te wees, aangesien daar 'n verskil bestaan tussen die getal respondente wat laat blyk het dat hulle goed bekend is met die NLP-model (34 respondente volgens Tabela 2 en 9) en dié wat aangedui het dat hulle NLP-opleiding ondergaan het (19 respondente volgens Tabel 11). Van die respondente wat beweer het dat hulle goed bekend is met die NLP-model, is dus in der waarheid nie goed onderlê met die basiese beginsels waarop dié model berus nie. Gevolglik kon hulle heel waarskynlik nie hulle eerlike mening rakende hierdie model verskaf nie. Die onsekerheid aangaande NLP in Suid-Afrika blyk ook verder uit die uiteenlopende sienings wat hierbo in die algemene kommentaar aangestip is. Dit blyk asof 'n groot persentasie van die respondente nie genoegsame kennis oor die NLP-model besit om 'n oordeel te kon vel oor hierdie model nie.

Alhoewel daar moontlik onkunde bestaan aangaande NLP, kan met kommer vanuit 'n Christelike perspektief opgemerk word dat dit blyk asof daar oor die algemeen 'n groterwordende bewustheid aangaande NLP in Suid-Afrika is. Een van die redes hiervoor is die feit dat *The Southern African Association of NLP* op 28 Junie 2000 gestig is (McIntosh, 2001:1). Daar kan net terloops vermeld word dat geen respondente positief

geantwoord het op die vraag of hulle aan bogenoemde liggaam behoort nie. Na aanleiding hiervan kan die vraag gevra word of NLP nie moontlik eerder in Suid-Afrika op terreine buite die terapeutiese konteks (sielkundeprofessie) aangewend word nie. Hierdie moontlikheid is geensins vreemd nie. Blackerby (1996: 189) en Dilts (1999: 2) beweer dat daar sedert die ontstaansjare van die NLP-model vaardighede en gereedskap ontwikkel is, waardeur beter kommunikasie en verandering deur middel van NLP op 'n wye verskeidenheid professionele terreine (ook buite die psigoterapeutiese raamwerk) bewerkstellig kan word, insluitend onderwys, berading, geneeskunde, kommunikasie, kreatiwiteit, bestuur, verkope, leierskap, sport, ouerskap en die reg.

Daar bestaan dus enersyds 'n teenstydigheid tussen die feit dat geen respondente (sielkundiges) aan *The Southern African Association of NLP* behoort nie, asook die bevinding dat relatief min sielkundiges NLP-tegnieke in hul terapie gebruik, en andersyds die bewering (soos aan die begin van hierdie studie vermeld) dat NLP hoofsaaklik in Suid-Afrika deur veral sielkundiges in terapeutiese sessies aangewend word. As aanbeveling vir verdere navorsing aangaande NLP, word voorgestel dat daar ondersoek ingestel moet word of NLP nie eerder in Suid-Afrika deur persone wat nie as sielkundiges geregistreer is nie (op ander terreine, maar selfs ook in terapie), toegepas word nie. Steyn (1999: 113) het byvoorbeeld na aanleiding van 'n ondersoek oor NLP in Nederland bevind dat hierdie model ook “vry-algemeen as opvoedingsmetodes in skole en opvoedingsinstansies aangewend word”. Sy verklaar dat daar moontlik vanuit die Nederlandse situasie versigtig ge-ekstrapoleer mag word na die Suid-Afrikaanse onderwyskonteks. Dit word beweer dat die toepassing van NLP-tegnieke byvoorbeeld in die onderwys tot doeltreffende identifisering van en hulpverlening ten opsigte van leerprobleme by kinders kan lei (Andreas & Andreas, 1987: x; Blackerby, 1996: 151). Steyn (1995:1,5; 1999:113) het na 'n beoordeling van NLP-tegnieke tot die gevolgtrekking gekom dat sommige NLP-tegnieke moontlik met positiewe resultate in skole aangewend kan word, maar dat ander NLP-tegnieke 'n skadelike invloed op kinders kan hê. Daar moet dus in verdere empiriese navorsing aangaande NLP ondersoek word of die NLP-model ook reeds in Suid-Afrikaanse skole toegepas word en, indien wel, wat die uitwerking daarvan op die leerders vanuit 'n Christelik-psigo-opvoedkundige perspektief is.

Na aanleiding van 'n literatuurstudie wat as voorafstudie onderneem is, kom dit vanuit 'n Christelik-psigo-opvoedkundige perspektief voor asof die NLP-model op aannames oor die mens en menslike vermoëns wat

werklikheidsontrou is berus. NLP blyk voorts 'n mengsel te wees van algemeenhede (“common sense”), spekulasie en okkultisme, aangebied in kwasiwetenskaplike terminologie en in die NLP-verpakking (Vorster & Du Plooy, 2005: 261 - 262). In hierdie stadium is dit reeds duidelik dat NLP in die wetenskaplike kringe, waar veral vanuit 'n Christelik-reformatoriese denkraamwerk opgetree word, nie eintlik aanvaarbaar is nie. Christen-psigo-opvoedkundiges is veral sensitief vir moontlike destruktiewe, negatiewe effekte wat die esoteriese tegnieke van NLP op jong kinders kan hê. Daarom word NLP as terapeutiese model dan eerder afgewys.

Vervolgens aanduidings van enkele tekortkominge wat die empiriese studie se uitkomst moontlik aan bande sou kon lê: Eerstens, alhoewel daar by elke vraag in die vraelys vir respondente voorsiening gemaak is om onder die opskrif “ander” uit te brei indien hulle so sou verkies, kon hulle dalk oordeel dat hulle in die beantwoording van vrae tot die gegewe opsies by elke vraag beperk word. Huysamen (1994:133) voer aan dat bogenoemde een van die nadele van formeel gestruktureerde of meerkeusige vrae is, naamlik dat respondente geïrriteerd voel, omdat hierdie vrae hulle beperk tot antwoorde wat geen voorsiening vir hul uniekheid maak nie en hulle kan dus die vryheid om hulself in oop vrae uit te druk, verkies. Hierdie vraagtipe kon ook moontlik tot gevolg hê dat respondente (wat nie so bekend met die onderwerp onder bespreking is nie) hulle deur die gegewe opsies by vrae kon laat beïnvloed het en nie hul eerlike opinie voorgehou het nie. Ten tweede, weens die enorme omvang wat die studie sou aanneem indien die navorser al die moontlike verbande in die studie sou moes verreken, is (soos reeds genoem) besluit om die studie af te skaal na slegs 'n seleksie van verbande tussen sekere onafhanklike veranderlikes met sekere afhanklike veranderlikes. Alhoewel daar dus nog insiggewende en belangrike data is wat verwerk sou kon word, kon dit nie in hierdie artikel geïnkorporeer word nie.

6. Slot

Vanuit Christelike perspektief kan 'n bydrae gelewer word om Christensielkundiges te help in hulle beoordeling van NLP. Die bevindings van hierdie navorsing kan ook 'n bydrae lewer om duidelikheid oor die mate van bekendheid en gebruikmaking van die NLP-model deur sielkundiges in Suid-Afrika te verskaf. Die navorsers gaan van die oortuiging uit dat daar nog tot 'n groot mate onsekerheid onder die meerderheid Suid-Afrikaanse sielkundiges bestaan oor presies wat NLP as psigoterapeutiese model behels en hierdie onkunde verhoed (Christen-) sielkundiges

daarvan om 'n duidelike standpunt daarteenoor te kan inneem. Behoorlike transendentiaal-kritiese en immanent-kritiese deurskouinge van NLP in al sy geledinge sal kan bydra tot wetenskaplike insigte wat die wesenlike van NLP tot op die been sal ontbloot. Deur middel van behoorlike wetenskaplike diepgang in die tipering van NLP, sal Christen-onderwysers en -ouers kan bepaal of daar gevaarlike slaggate is by die aanwending van die NLP-model.

Ten slotte is dit noodsaaklik om te vermeld dat sommige navorsers wel die geldigheid van sekere NLP-konsepte bevraagteken (Lichtenberg & Moffitt, 1994: 547; Rawlins, Eberly & Rawlins, 1991: 111; Sharpley, 1987: 106; Steyn, 1999:113), terwyl ander meen dat navorsing rakende NLP bloot onvoldoende was en dat daadwerklike pogings aangewend moet word om betroubare en metodologiese navorsing uit te voer (Einspruch & Forman, 1985: 589). Daar bestaan oor die algemeen 'n behoefte aan betroubare wetenskaplike navorsing aangaande die NLP-model. Die situasie is tans steeds in lyn met Taljaard (1992: 116) se bevinding dat verdere navorsing nodig is ten einde die effektiwiteit van NLP by jong kinders te evalueer, aangesien die mate waarin huidige tegnieke toepaslik is by jong kinders, nog onseker is. Zastrow (1992: 494) verklaar ook dat relatief min navorsing nog oor die algemeen gedoen is om die geldigheid van NLP-beginsels en -konsepte te toets. Hierdie is egter nie net 'n tendens wat oorsee bestaan nie, maar na aanleiding van hierdie studie kon afgelei word dat daar beslis ook (soos in die algemene kommentaar hierbo aangestip) 'n navorsingsbehoefte onder Suid-Afrikaanse sielkundiges bestaan om die NLP-model nog verder te analiseer en te ondersoek – beslis ook vanuit die Christelike perspektief.

Bibliografie

- ANDREAS, S. & ANDREAS, C. 1987. *Change your mind – and keep the change: Advanced NLP submodalities interventions*. Moab, UT: Real People Press.
- BESTER, P.C. 1999. Die meting van Neuro-linguïstiese Programmering se verteenwoordigende stelsels: 'n Eksploratiewe studie. Ongepubliseerde MA-verhandeling. Pretoria: Randse Afrikaanse Universiteit.
- BESTER, P.C., NAINAAR, K. & ROODT, G. 2000. Die meting van Neuro-linguïstiese Programmering se verteenwoordigende stelsels: 'n Eksploratiewe studie. *Tydskrif vir Bedryfsielkunde*, 26(1): 46 - 54.
- BLACKERBY, D.A. 1996. *Rediscover the joy of learning*. Oklahoma City, OK: Success Skills, Inc.
- BODENHAMER, B.G. & HALL, L.M. 1999. *The user's manual for the brain: The complete manual for Neuro-linguistic Programming practitioner certificate*. Revised edition. Wales, United Kingdom: Crown House Publishing Limited.
- BUCHANAN, R. 2002. Keep the change: success. *Style*: 90 - 93. June.
- DANE, F.S. 1990. *Research methods*. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole Publishing Company.
- DERKS, L. & HOLLANDER, J. 2000. *Essenties van NLP: Sleutels tot persoonlike*

- verandering. Vijfde druk. Utrecht: Servire.
- DE VOS, A.S., FOUCHÉ, C.B. & VENTER, L. 2004. Quantitative data analysis and interpretation. In: De Vos, A.S. (Red.), *Research at grass roots: For the social sciences and human service professions*. Third impression. Pretoria: Van Schaik Publishers)
- DILTS, R.B. 1999. *What is NLP?* [Online]. Available url: <http://www.nlpu.com/whatnlp.htm> [Date of access: 25 July 2000].
- EINSPRUCH, E.L. & FORMAN, B.D. 1985. Observations concerning literature on Neuro-linguistic Programming. *Journal of Counseling Psychology*, 32(4): 589 - 596.
- BERTOLL, J.M. 2002. The use of Neuro-linguistic Programming and Emotionally-Focused Therapy with Divorcing couples in crisis. Figley, C. R. (Ed.). *Brief treatments for the traumatized. A project of the Green Cross Foundation*. London: Greenwood Press.
- GRAZIANO, A.M. & RAULIN, M.L. 2000. *Research methods: A process of inquiry*. Fourth edition. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon..
- HALL, L.M. 1996. *The spirit of NLP: The process, meaning and criteria for mastering NLP*. Wales, United Kingdom: Crown House Publishers.
- HUYSAMEN, G.K. 1988. *Inferensiële statistiek en navorsingsontwerp: 'n Inleiding*. Tweede druk. Pretoria: Academica.
- HUYSAMEN, G.K. 1994. *Metodologie vir die sosiale en gedragwetenskappe*. Eerste uitgawe, tweede druk. Kaapstad: Southern Boek-uitgewers Beperk.
- KEMP, E.R. 2002. Die gebruik van neurolinguistiese programmering in Bybelse berading. Ongepubliseerde proefskrif. Potchefstroom: PU vir CHO.
- LICHTENBERG, J.W. & MOFFITT W.A. 1994. The effect of predicate matching on perceived understanding and factual recall. *Journal of Counseling & Development*, 72(5): 544 - 548.
- MATZKEN, R.H. 1996. *Neuro-linguïstisch Programmeren in Bijbels perspektief*. Leiden: Uitgeverij J.J. Groen en Zoon.
- MATZKEN, R.H. 1998. *Eine christliche bewertung van NLP (Neuro-linguïstisches Programmeren)*. In: *Fundamentum. Zeitschrift der staatsunabhängigen Theologischen Hochschule Basel*. 4. Quartal Heft 4.
- MCINTOSH, O. 2001. *NLPSA - The Southern African Association of NLP's list group*. [Online]. Available url: <http://groups.yahoo.com/group/NLPSA> [Date of access: 29 May 2001].
- O'CONNOR, J. & SEYMOUR, J. 1990. *Introducing Neuro-linguistic Programming: The new psychology of personal excellence*. London: Harper Collins Publishers.
- ODYSSEY, January 1992:41. Advertisement: Counselling - astrology, I Ching, personal growth, past lives regression and Neuro-linguistic Programming.
- RAWLINS, M., EBERLY, C.G. & RAWLINS, L.D. 1991. Infusing counseling skills in test interpretation. *Counselor Education and Supervision*, 23(2): 109 - 120.
- SALKIND, N.J. 2000. *Exploring research*. Fourth edition. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- SHARPLEY, C.F. 1987. Research findings on Neurolinguistic Programming: Nonsupportive data or an untestable theory? *Journal of Counseling Psychology*, 34(1): 103 - 107.
- STEYN, J. 1994. *Die New Age-beweging in die onderwys*. Post-doktorale Navorsingsverslag. Vanderbijlpark: Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys.
- STEYN, J. 1995. *Neuro-linguistic Programming: Revelation or fallacy*. Paper presented at the Edufuturum Conference, Bloemfontein: UOFS.
- STEYN, J. 1999. A critical analysis of Neuro-linguistic Programming in the classroom. *Tydskrif vir Christelike Wetenskap*, 35(1&2): 113 - 124.

- STRYDOM, H. 2004. The pilot study. In: De Vos, A.S. (Red.), *Research at grass roots: For the social sciences and human service professions*. Third impression. Pretoria: Van Schaik Publishers.
- STRYDOM, H. & VENTER, L. 2004. Sampling and sampling methods. In: De Vos, A. S. (Red.), *Research at grass roots: For the social sciences and human service professions*. Third impression. Pretoria: Van Schaik Publishers.
- TALJAARD, J.J. 1992. Die gebruikswaarde van Neuro-linguïstiese Programmering as terapeutiese tegniek by adolessente met depressie. Ongepubliseerde M.Ed.-verhandeling. Pretoria: Universiteit van Pretoria.
- VORSTER, C.M. 2001. 'n Psigo-opvoedkundige ondersoek na Neuro-linguïstiese Programmering as psigoterapeutiese model. Ongepubliseerde proefskrif. Bloemfontein: Universiteit van die Vrystaat.
- VORSTER, C.M. & DU PLOOY, J. 2005. Enkele kanttekeninge en transendentiaal-kritiese opmerkings met verwysing na die ontstaan en promovering van Neuro-linguïstiese Programmering. *Tydskrif vir Christelike Wetenskap*, 41(1&2): 235 - 264.
- ZASTROW, C. 1992. *The practice of social work*. Fourth edition. Belmont, CA: Wadsworth Publishing Company.